

22. 7. 2021

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Právní úprava cíleného vyhledávání archeologických předmětů

Někteří z nás možná někdy snili o tom, jaké by to bylo najít doopravdy cenný nález, který by měl kulturně historickou hodnotu. To se ale nepoštěstí jen tak někomu a tak případný nárok nálezce na odměnu za nalezení archeologického nálezu bude v praxi spíše ojedinělý. Jak tomu bude ale v případě, pokud se člověk rozhodne jít štěstí naproti a z hledání archeologických nálezů by si chtěl udělat výnosný koníček?

Problematika právní úpravy ochrany archeologických nálezů je upravena primárně v zákoně č. [20/1987](#) Sb., o státní památkové péči (StPamP). Na evropské úrovni se touto problematikou zabývá Úmluva o ochraně archeologického dědictví Evropy (revidovaná), publikována pod č. [99/2000](#) Sb. m. s. - tzv. Maltská úmluva, která má povahu mezinárodní smlouvy a již je Česka republika vázána. Dále je potřeba zmínit, že ochranu archeologického dědictví řeší i jiné právní předpisy a to podle toho, zda k archeologickému nálezu dojde v souvislosti s přípravou nebo prováděním stavby. V takovém případě se zřejmě spíše subsidiárně uplatní právní úprava v zákoně č. [183/2006](#) Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon). [\[1\]](#)

Česká právní úprava dovoluje pouze konkrétním subjektům, aby se věnovali cílenému hledání archeologických předmětů a to navíc za určitých podmínek. **Archeologické nálezy**, jimiž je podle § 23 odst. 1 StPamP „*věc (soubor věcí), která je dokladem nebo pozůstatkem života člověka a jeho činnosti od počátku jeho vývoje do novověku a zachovala se zpravidla pod zemí*“ lze vyhledávat pouze v rámci činnosti, kterou zákonná úprava nazývá **archeologický výzkum**. Ten je přímo ze zákona ve smyslu § 21 odst. 1 StPamP oprávněn provádět Archeologický ústav Akademie věd České republiky (Archeologický ústav). Kromě toho, může být tato činnost povolena ve správním řízení i dalším organizacím, např. vysokým školám, pokud provádějí archeologický výzkum při plnění svých vědeckých nebo pedagogických úkolů anebo muzeím. [\[2\]](#)

Pokud ale nejsme zrovna zaměstnanci jedné z těchto oprávněných organizací, tak i přesto je možné příslušné povolení k provádění archeologických výzkumů získat. Povolení k provádění archeologických výzkumů, stejně jako pro výše uvedené subjekty, může být v odůvodněných případech uděleno Ministerstvem kultur tzv. jiné organizaci, popřípadě fyzické osobě, a to na základě předchozí žádosti a po dohodě s Akademií věd České republiky. [\[3\]](#) K žádosti bude potřeba přiložit dokumenty prokazující potřebné předpoklady k provádění takovéto činnosti, jimž se rozumí

- odborná kvalifikace fyzické osoby žádající o udělení povolení (případně fyzické osoby, která je v pracovním nebo jiném obdobném poměru k osobě žádající o udělení povolení) a
- vybavení laboratorním zařízením a zajištění prostor nezbytně nutných pro vědecké poznání a dokumentaci archeologických nálezů a dočasné uložení movitých archeologických nálezů.

Odbornou kvalifikací se rozumí vysokoškolské vzdělání získané studiem v akreditovaném magisterském studijním programu v oblasti společenských věd se zaměřením na archeologii, a 2 roky odborné praxe. [\[4\]](#)

Kromě toho, jsou všechny výše uvedené subjekty povinny uzavřít s Akademií věd České republiky

dohodu o rozsahu a podmínkách provádění archeologických výzkumů. [5] Prakticky tedy AV ČR jednostranně stanovuje konkurenčním subjektům provádějící archeologický výzkum podmínky o jeho provádění. Akademie věd ČR má na poli archeologického výzkumu nejen díky této povinnosti velmi silné postavení. AV ČR totiž funguje i jako regulátor trhu, když se vyjadřuje k udělení oprávnění určité FO či PO a současně je poskytovatelem služby, jelikož Archeologický ústav AV ČR sám archeologický výzkum provádí. [6]

Z výše uvedeného je zřejmé, že cíleně vyhledávat archeologické nálezy je možné pouze v rámci archeologických výzkumů a pouze osobami k tomu oprávněnými, ať již ze zákona nebo na základě správního rozhodnutí. Amatérské hledání archeologických předmětů, např. pomocí detektorů kovů, které se při takovém hledání velmi často využívají, tak v České republice není legální. Tento požadavek pro Českou republiku plyne i mimo jiné z článku 3 odst. (iii) tzv. Maltské úmluvy, podle kterého mají smluvní státy učinit používání detektorů kovů a jakýchkoli jiných detekčních zařízení nebo postupů archeologického výzkumu předmětem specifického předchozího oprávnění. Obdobný princip vyplývá i z článku 10 této úmluvy, který se snaží zabránit nezákonnému oběhu součástí archeologického dědictví.

Po získání příslušného oprávnění je ještě před započítím archeologického výzkumu potřeba obligatorně uzavřít dohodu s vlastníkem (správcem, uživatelem) nemovitosti, na které se mají archeologické výzkumy provádět a která se bude týkat podmínek archeologického výzkumu. Pokud taková dohoda není možná, rozhodne krajský úřad o povinnosti vlastníka strpět provedení archeologických výzkumů spolu s podmínkami takového výzkumu. [7] Tato soukromoprávní dohoda mezi osobou provádějící archeologický výzkum a vlastníkem nemovitosti, na níž má být výzkum prováděn, je ovšem pouze jednou z podmínek pro legální cílené vyhledávání archeologických předmětů. Touto dohodou nelze odhlédnout od zákonných povinností veřejnoprávní povahy a odlišně si upravit práva a povinnosti smluvních stran, např. upravit otázku vlastnictví případných nálezů. Vlastnictví archeologických nálezů je od okamžiku učinění nálezu ve vlastnictví kraje, případně nálezy učiněné v rámci archeologického výzkumu jsou ve vlastnictví obce anebo státu. [8] Na druhou stranu, pokud byl vlastník dotčeného pozemku podstatně omezen v běžném užívání nemovitosti nebo jiného majetku, má právo na přiměřenou jednorázovou náhradu a právo požadovat uvedení nemovitosti nebo jiného majetku do předešlého stavu, případně na peněžitou náhradu, pokud to není možné. [9]

V rámci archeologického výzkumu, tedy legálního cíleného vyhledávání archeologických nálezů také rovněž nepřichází v úvahu nálezná. V případě archeologických nálezů se uplatní speciální úprava nálezu obsažená v StPamP a je tedy vyloučeno nálezná ve smyslu občanského zákoníku. Nálezce archeologického nálezu má právo na odměnu, pouze pokud by nález byl učiněn mimo archeologický výzkum. [10] **Závěrem lze tedy shrnout, že cílené legální vyhledávání archeologických nálezů je nejenže velmi složitý proces, ale pro případné zájemce také zcela nevýnosná činnost.**

Mgr. Simona Švandelíková

Sokolská třída 60
120 00 Praha 2

Tel.: +420 224 941 946
Fax: +420 224 941 940
e-mail: advokati@akbsn.eu

[1] K tomu srov. § 23 odst. 5 StPamP.

[2] § 21 odst. 2 StPamP.

[3] Tamtéž.

[4] § 21 odst. 3 StPamP.

[5] § 21 odst. 2 StPamP.

[6] Důvodová zpráva k novele zákona č. [20/1987](#) Sb., o státní památkové péči z roku 2015, která ale nebyla schválena.

[7] § 22 odst. 1 StPamP.

[8] § 23a odst. 1,2 StPamP.

[9] § 24 odst. 2 StPamP.

[10] § 23 odst. 4 StPamP.

Další články:

- [„Za každou kauzou je živý příběh“](#)
- [Ombudsman na Maltě - základní parametry a role. A v čem bychom se mohli poučit i my v Česku?](#)
- [DEAL MONITOR](#)
- [DEAL MONITOR](#)
- [Rozhovor s JUDr. Veronikou Janoušek Rudolfovou, samostatnou advokátkou specializující se na sportovní právo](#)
- [DEAL MONITOR](#)
- [DEAL MONITOR](#)
- [DEAL MONITOR](#)
- [Fotbaloví agenti vs. FIFA ve světle stanoviska generálního advokáta Soudního dvora Evropské unie](#)
- [Lichevní smlouva ve světle usnesení Nejvyššího soudu ze dne 3. 6. 2025, sp. zn. 28 Cdo 2378/2024](#)
- [DEAL MONITOR](#)